

Ewa Burak

ORCID: 0000-0003-0401-9895

*Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku
Katedra Pedagogiki*

EDUKACJA MEDIALNA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM I WCZESNOSZKOLNYM – WYBRANE ZAGADNIENIA¹

Streszczenie

W artykule zamieszczono niektóre zagadnienia dotyczące edukacji medialnej na wczesnym etapie kształcenia. Rozważania rozpoczęto od wyjaśnienia potrzeby rozwijania kompetencji medialnych dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Omówiono wykorzystanie mediów w pracy przedszkola i klas 1–3 szkoły podstawowej koncentrując się przede wszystkim na zaprezentowaniu wybranych narzędzi medialnych preferowanych przez nauczycieli w pracy z dziećmi. Zwrócono uwagę na potrzebę stosowania mediów i ich znaczenie w procesie nauczania, uczenia się i wychowania, akcentując szczególną rolę w tym zakresie dorosłych – nauczycieli i rodziców.

Słowa kluczowe: edukacja medialna, edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna.

---

¹ Artykuł na podstawie pracy magisterskiej *Przykłady rozwijania samodzielności przedszkolaków w opinii studentów Pedagogiki wczesnoszkolnej i przedszkolnej*, napisanej pod kierunkiem dr Agaty Jacewicz, NWSP w Białymstoku, 2023.

MEDIA EDUCATION OF CHILDREN AT PRE-SCHOOL AND EARLY SCHOOL AGE. SELECTED ISSUES

Abstract

The article includes some issues related to media education at the early stages of education. The discussion began with an explanation of the need to develop media competence in preschool and early elementary school children. The use of media in the work of kindergarten and grades 1-3 of elementary school was discussed, focusing primarily on presenting selected media tools preferred by teachers in their work with children. Attention was drawn to the need for the use of media and their importance in the process of teaching, learning and upbringing, emphasizing the special role of adults-teachers and parents-in this regard.

Keywords: media education, pre-school and early childhood education.

Wprowadzenie

Nowoczesne technologie cyfrowe zmieniły podejście do paradygmatu uczenia (się) we współczesnej szkole. Media pozacierały granicę pomiędzy cyfrowymi imigrantami – nauczycielami a cyfrowymi tubylcami – uczniami, gdyż innowacje technologiczne weszły na stałe do szkoły. Kompetencje kluczowe wprowadzane do pracy nauczyciela z uczniami zmuszają do wnikania w technologiczne wyzwania edukacyjne w procesie dydaktycznym. Nieustannie mówi się o edukacji medialnej, jako ważnej misji do spełnienia przez szkołę i nauczycieli, przygotowującej dzieci i uczniów do świadomego i krytycznego odbioru treści medialnych. Poprzez wykorzystanie nowych technologii w edukacji zmienia się sposób komunikowania, opierającego się na zaufaniu i wsparciu oraz budowaniu relacji interpersonalnych. Dziecko wkraczające w wirtualny świat powinno właściwie odczytywać zalety i wady medialnej rzeczywistości. Zaś dorośli, wiedząc iż ciekawość jest rzeczą naturalną, powinni systematycznie wdrażać dziecko do stosowania zasad bezpieczeństwa w sieci.

Kształtowanie kompetencji medialnych uczniów i przedszkolaków

W procesie nauczania-uczenia dzieci edukacja medialna powinna pozwalać na zrozumienie mediów komunikacyjnych. Technologia stała się integralną częścią naszego życia, którą najmłodszy posługują się z łatwością. „Ze zręcznością wirtuoza korzystają z tabletów, telefonów komórkowych oraz komputerów”². W. Tuszyńska-Bogucka przedstawiła niezwykle trafną opinię na temat dziecka w świecie mediów twierdząc, że „(...) dzisiejszy świat jest zapewne w oczach dziecka jak las: pełen szumów, dziwnych blasków, barwnych plam (...) Odzywają się w nim różne głosy, nie zawsze wiadomo, kto jest kim (...) Media są podobnie magicznym światem – wykreowanym przez innych, tajemniczym i fascynującym”³. Różnorodność zawarta w treściach wynika z ogólnodostępności i popularyzacji, dzięki której fascynacja mediami nigdy się dziecku nie znudzi. Współczesne media są powszechne i nieskomplikowane dla każdego, dlatego trzeba mieć na uwadze fakt, iż konieczne jest ciągle uczenie dzieci korzystania z nich.

Wielu pedagogów, psychologów i socjologów akcentuje zmianę dotyczącą jakości współczesnego dzieciństwa⁴. Staje się ono „medialne, skomercjalizowane, ujęte w ramy bycia konsumentem niemal od pierwszych dni życia”⁵. „Dzieciństwo wypełnione treściami audiowizualnymi, które tworzą konkurencyjne dla rodziny i insty-

---

² N. Walter, *Komputer w edukacji przedszkolnej*, [w:] *Media, edukacja, kultura: W stronę edukacji medialnej*, red. W. Skrzydlewski, S. Dylak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Poznań 2012, s. 427.

³ W. Tuszyńska-Bogucka, *Media – przyjaciel czy wróg dziecka? Program informacyjno-edukacyjny*, Wydawnictwo eMPI2, Poznań 2006, s. 23.

⁴ A. Sugier-Szerega, *Kształtowanie kompetencji medialnych u dzieci w wieku przedszkolnym – szanse, trudności, ograniczenia*, [w:] *Edukacja medialna w dobie współczesnych zmian kulturowych, społecznych i technologicznych*, red. A. Ogonowska, G. Ptaszek, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2015, s. 21.

⁵ I. Samborska, *Przemiana dzieciństwa jako wyznacznik przemian edukacyjnych*, [w:] *Edukacja małego dziecka. Nowe konteksty, poglądy i doświadczenia*, t. 3, red. E. Ogrodzka-Mazur, U. Szuścik, S. Czudek-Ślęczka, A. Wąsiński, Wydział Nauk Humanistycznych i Studiów Międzynarodowych Wyższej Szkoły Administracji – Impuls, Bielsko-Biała-Kraków 2010, s. 20–21.

tucji wychowawczo-opiekuńczych środowisko edukacyjno-wychowawcze, stymuluje i warunkuje psychofizyczny rozwój dzieci, a zarazem od początku uczy, jak być konsumentem, wręcz uzależnia i czyni ten wymiar uczestnictwa w życiu społecznym niemal podstawowym dla kształtowania ich świadomości i tożsamości⁶.

A. Sugier-Szerega podkreśla, iż dzieci już od najmłodszych lat „wychowują się w zdominowanej przez obraz kulturze medialno-konsumenckiej, która kształtuje ich świat wartości, wyobraźni, marzeń, jak również oddziałuje na relacje rodzinne i rówieśnicze⁷. Nie wyobrażają sobie funkcjonowania bez mediów w przestrzeni, w której przyszli na świat, uczą się i dorastają.

W przekonaniu A. Sugier-Szeregi „wcześniej niż kredkę czy ołówek otrzymują tablet lub smartfon i zanim nauczą się pisanie ręcznego, opanują interfejs prowadzący do ulubionej strony internetowej z kreskówkami. Konstruują i czerpią wiedzę o świecie z doświadczeń realnych i wirtualnych, traktując obydwie rzeczywistości jako równoprawnie istniejące⁸. Media zaczynają pełnić funkcję rozrywkową, ale też edukacyjną.

Zaniepokojenie wyraziła I. Jędrzejczyk stwierdzając, iż „zatrważające jest to, iż normą staje się odbiór telewizyjny w dziecięcym, a nawet niemowlęcym pokoiku. (...) Technologie cyfrowe stają się zatem nierozdzielną częścią życia człowieka, kształtują też dzieciństwo⁹. Pierwsze kroki dziecka w edukacji medialnej powinny pojawić się już w rodzinie, a później także na etapie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Rodzice oraz nauczyciele odgrywają istotną rolę w procesie kształtowania kompetencji medialnych dziecka. W opinii J. Juszczyk-Rygałło obowiązkowa staje się „troska o nabywanie kompetencji medialnych przez dzieci, począwszy od tych najmłodszych, które powinny być objęte procesem preedukacji medialnej w śro-

---

⁶ A. Sugier-Szerega, *Kształtowanie kompetencji medialnych u dzieci...*, dz. cyt., s. 21.

⁷ Tamże, s. 21.

⁸ Tamże, s. 28.

⁹ I. Jędrzejczyk, *Telewizja a zabawy dowolne dzieci*, „Pedagogika Przed-szkolna i Wczesnoszkolna” 2014, nr 1, s. 164.

dowisku rodzinnym. Jest to nowe wyzwanie i zadanie dla rodziców, ponieważ sposób, w jaki dorośli wykorzystują na co dzień media, ma szczególne znaczenie dla kształtowania umiejętności medialnych ich dzieci¹⁰. Obok rodziny, przedszkola i szkoły środowiskiem wychowawczym staje się świat medialny.

Zdaniem A. Ogonowskiej kompetencje medialne powinno kształtować się przez całe życie człowieka, a początkiem jest moment, kiedy dziecko uzewnętrznia zainteresowanie mediami oraz przekazami medialnymi dostosowanymi do jego wieku i możliwości poznawczych¹¹.

Początkiem edukacji medialnej jest naśladowanie dorosłych w korzystaniu z mediów, a następnie kontynuacja powinna się odbywać na dalszych etapach, w formie zabawy oraz lekcji. Istotą jest, aby dziecko (uczeń) w sposób racjonalny, bezpieczny i selektywny korzystało z mediów.

Przeniesienie na dalszy plan edukacji medialnej w podstawach programowych i programach edukacyjnych w przedszkolu i klasach I-III, sprawia, iż umiejętności techniczne związane z obsługą technologii przez dzieci i uczniów są zadowalające, ale młodzi ludzie gubią się w informacjach z medialnego świata. „Dorośli powinni zatem być towarzyszami w eksplorowaniu rzeczywistości medialnej¹². Dlatego też, edukacja medialna w przedszkolach i szkołach w Polsce traktowana jako dodatek, ogranicza się jedynie do wykorzystywania mediów jako dydaktycznych środków multimedialnych.

Ważne jest, aby wprowadzona edukacja medialna pomogła dzieciom w wykorzystywaniu tego, co dobre w mediach, a zarazem ostrzegła przed niebezpieczeństwami. T. Huk zaznaczył, iż w treściach programowych wychowania przedszkolnego, powinno się wprowadzić dodatkowe elementy dotyczące:

---

¹⁰ J. Juszczak-Rygałło, *Wczesnoszkolna edukacja medialna jako wprowadzenie do edukacji całonocnej*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika” 2015, t. XXIV, s. 94.

¹¹ A. Ogonowska, *Współczesna edukacja medialna: teoria i rzeczywistość*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2013, s. 227–229.

¹² E. Brzyszczyk, *Potrzeba edukacji medialnej dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym – ujęcie teoretyczne i praktyczne kształtowania kompetencji medialnych*, „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna” 2018, nr 1, s. 86.

- wiedzy dotyczącej programów telewizyjnych z przeznaczeniem dla dzieci;
- treści dotyczących obejrzanych sytuacji w telewizji (bajki animowane, filmy dla dzieci) poprzez rozmowę i wyjaśnienie;
- wiedzy dotyczącej reklam telewizyjnych;
- umiejętności w rozróżnianiu elementów fantastycznych od rzeczywistych oglądanych w bajkach animowanych czy grach komputerowych¹³.

W edukacji przedszkolnej korzystne dla dziecka jest działanie w formie zabawy. Dorośli własnym przykładem pomagają dziecku racjonalnie i krytycznie odbierać media, a zarazem towarzyszą im na ścieżce medialnej.

Na etapie przedszkolnym realizacja edukacji medialnej stanowi perspektywę przygotowującą najmłodszych odbiorców do krytycznego odbioru mediów oraz posługiwania się mediami, jako narzędziem rozwoju poznawczego. Aby edukacja medialna w przedszkolu była skuteczna, należy rozpocząć „od wczesnej współpracy rodziców i nauczycieli, którzy stopniowo wprowadzać będą dziecko w zdominowany świat mediów”¹⁴.

Kolejnym ważnym etapem jest kształcenie kompetencji na poziomie szkoły podstawowej, w którym edukacja medialna odgrywa bardziej istotną rolę niż w wychowaniu przedszkolnym. W kształceniu zintegrowanym treści związane z edukacją medialną w kształtowaniu kompetencji możemy odszukać w następujących obszarach:

- z edukacji polonistycznej, w której uczeń:
  - „(...) pisze krótkie teksty, wykorzystując aplikacje komputerowe, (...)
  - korzysta z różnych źródeł informacji, np. atlasów, czasopism dla dzieci, słowników i encyklopedii czy zasobów Internetu i rozwija swoje zainteresowania”¹⁵.

---

¹³ T. Huk, *Media w wychowaniu, dydaktyce oraz zarządzaniu informacją edukacyjną szkoły*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011, s. 49.

¹⁴ E. Nowicka, B. Walas, *Edukacja medialna w wieku przedszkolnym*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2018, nr 4, s. 155.

¹⁵ *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy*

- z edukacji technicznej, w której uczeń:
  - „organizuje pracę, wykorzystuje urządzenia techniczne i technologie; zwraca uwagę na zdrowie i zachowanie bezpieczeństwa, z uwzględnieniem selekcji informacji, wykonywania czynności użytecznych lub potrzebnych, (...)”
  - odczytuje podstawowe informacje techniczne i stosuje w działaniu sposoby użytkowania: materiału, narzędzi, urządzenia zgodnie z instrukcją, w tym multimedialną¹⁶.
- z edukacji plastycznej, w której uczeń:
  - „ilustruje sceny i sytuacje (realne i fantastyczne) inspirowane wyobraźnią, baśnią, opowiadaniem i muzyką; korzysta z narzędzi multimedialnych;
  - tworzy przy użyciu prostej aplikacji komputerowej, np. plakaty, ulotki i inne wytwory¹⁷.

W zakresie edukacji medialnej najwięcej treści przekazywanych jest w edukacji informatycznej, w której uczeń:

- posługuje się komputerem i innymi urządzeniami w podstawowym zakresie,
- posługuje się wybranymi programami edukacyjnymi, rozwijając zainteresowania;
- wyszukuje i korzysta z informacji z zasobów internetowych;
- tworzy teksty oraz rysunki;
- zna niebezpieczeństwa podczas korzystania z komputera, Internetu i multimediiów¹⁸.

Sposób realizacji zajęć komputerowych w podstawie programowej na poziomie edukacji wczesnoszkolnej rozumiany jest jako zajęcia z komputerami. W sali lekcyjnej powinny być zestawy komputerowe wraz z oprogramowaniem uwzględniającym wiek,

---

kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełną sprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, DZ. U. z 2017, Poz. 356, s. 35–36.

¹⁶ Tamże, s. 43.

¹⁷ Tamże, s. 42.

¹⁸ Tamże, s. 44.

możliwości i potrzeby edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym i w młodszym wieku szkolnym.

W praktyce jest mnóstwo możliwości realizowania edukacji medialnej na etapie przedszkolnym i wczesnoszkolnym, a więc: „spotkania, przekazy medialne, zajęcia w grupach, spontaniczne eksplorowanie świata dzięki mediom”¹⁹. Zasadniczy jest przekaz, który powinien być interesujący, w formie zabawy.

W przekonaniu B. Muchackiej „dla dziecka na każdym etapie jego rozwoju ważne są dwa aspekty wiedzy: deklaracyjny i proceduralny. Wiedza deklaracyjna jest wiedzą o faktach. Wiedza proceduralna wiąże się natomiast ze sposobami działania”²⁰. Możemy dokonać porównania w stosunku do kształtowania kompetencji w ujęciu teoretycznym i praktycznym, a mianowicie: orientacja w świecie mediów oraz umiejętność przemyślanego ich wykorzystania.

M. Musioł uważa, że „u dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym kompetencje te muszą być kształtowane celowo, poprzez zróżnicowane działania dydaktyczne i wychowawcze, zarówno w szkole, jak i w domu”²¹.

Szkola jest dla edukacji medialnej jedyną placówką wychowania do mediów. W ujęciu P. Drzewieckiego „szkółka uczy zachowań społecznych i komunikacji publicznej, w której ważną rolę odgrywają media. Szkolna edukacja w przeciwieństwie do wychowania w rodzinie ma charakter celowy, zorganizowany i planowy. W szkole uczeń zdobywa uporządkowaną wiedzę”²². Dzięki metodycznie prowadzonym zajęciom, nauczyciel przygotowuje ucznia do nabycia kompetencji medialnych.

¹⁹ E. Brzyszczyk, *Potrzeba edukacji medialnej dzieci...*, dz. cyt., s. 87.

²⁰ B. Muchacka, *Zabawa w poznawczym rozwoju dziecka*, „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna” 2014, nr 1, s. 8.

²¹ M. Musioł, *Wspomaganie procesów dydaktycznego, wychowawczego i opiekuńczego w pracy z dzieckiem w wieku wczesnoszkolnym*, [w:] *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna w sytuacji zmiany społecznej, kulturowej i oświatowej. Studia – rozprawy – praktyka*, red. S. Juszczyk, M. Kisiel, A. Budniak, Katedra Pedagogiki Wczesnoszkolnej i Pedagogiki Mediów, Katowice 2011, s. 58–59.

²² P. Drzewiecki, *Media Aktywni. Dlaczego i jak uczyć edukacji medialnej, Program nauczania edukacji medialnej dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z opracowaniem metodycznym*, UKSW, Otwock–Warszawa 2010, cyt. za: E. Nowicka, *Rola rodziców i nauczycieli w edukacji medialnej, Dyskursy Młodych Andragogów*, Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2015, s. 215.

Wykorzystanie mediów w edukacji przedszkolnej

Odpowiednim momentem wprowadzenia dziecka w świat mediów jest edukacja przedszkolna. „Na przestrzeni lat polskie przedszkola podlegały wielu przeobrażeniom, jednak ostatnie dwie dekady to okres szczególnie intensywnych przemian w każdej sferze ich działalności”²³. Nowe technologie wprowadzane w przedszkolu budzą niepokój i obawy wśród nauczycieli. Dzieci nie mają oporu, aby eksperymentować z nowym sprzętem czy oprogramowaniem. „Chętnie próbują nowych rzeczy, gdyż nie mają jeszcze świadomości ogromu swojej niewiedzy, a chęć poznawcza mobilizuje ich do pracy”²⁴.

Wyzwaniem dla nauczyciela jest kształtowanie postawy dziecka, świadczącej o otwartości na nowości i nieustannej chęci poznawania mediów. Zauważmy, iż w obecnej rzeczywistości niezmiennie w pracy z dziećmi wykorzystywane są innowacje technologiczne, których kluczowym zadaniem jest przygotowanie dzieci do umiejętnego i właściwego stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnej tzw. TIK.

Wykorzystanie TIK ma na celu „wspierać ogólny rozwój dzieci oraz pomagać im w poznawaniu i rozumieniu otaczającego świata, a umiejętności techniczne zdobyte przy tej okazji są tylko dodatkiem”²⁵. Nauczyciele wraz z przedszkolakami w swojej codziennej pracy uczą się uatrakcyjnić zajęcia przy pomocy nowych środków dydaktycznych. Praca z grupą przy wykorzystaniu nowych mediów pozwala na uczenie się współpracy, rozwijanie kompetencji oraz spostrzegawczości i myślenia. Dzięki zastosowaniu TIK przedszkolaki mogą doświadczać, udzielać się czy eksperymentować. Media cyfrowe umożliwiają przygotowanie im terenu „pod etap operacji

---

²³ A. Rutkiewicz, *Wzrost znaczenia technologii cyfrowych na wczesnych etapach kształcenia*, „Refleksje” 2018, nr 4, s. 88.

²⁴ I. Micorek, *Nowoczesne technologie w przedszkolu*, „Monitor Dyrektora Przedszkola” 2016, nr 73, [online], [w:] <https://monitorprzedszkola.pl/artypkyl/nawoczesne-technologie-w-przedszkolu>, dostęp 19.05. 2022.

²⁵ Magdalena, *Multimedialny świat przedszkolaka*, Opublikowano 20 listopada 2016, [online], [w:] <https://przedszkolankowo.pl/2016/11/20/multimedialny-swiat-przedszkolaka/>, dostęp 19.05.2022.

formalnych, w których dominuje myślenie abstrakcyjne i logiczne²⁶. Nauczyciele wykorzystują do tego: komputery, tablice interaktywne, iPady czy podłogi multimedialne zwane magicznymi podłogami (dywanami).

Komputer pojawia się w świecie medialnym dzieci już od najmłodszych lat. Zajęcia dydaktyczne z wykorzystaniem komputera, przemyślane i we właściwy sposób prowadzone „wpływają na wszechstronny rozwój dziecka, pomagają w ujawnianiu i rozwijaniu zainteresowań, rozwijają twórczą aktywność, doskonałą percepcję wzrokowo-ruchową”²⁷. Dzięki komputerowi przekazywana dzieciom wiedza staje się atrakcyjna. Wykonywanie zadań za pośrednictwem komputera wzbudza ciekawość poznawczą, zachwyca oraz pozbawia nudy. Pozwala na pojawienie się uzasadnionych emocji, jak: dumy, poczucie satysfakcji czy hamowanie gniewu. Pozytywnym aspektem pracy na komputerze jest oddziaływanie na motorykę małą. Od dziecka posługującego się myszką, tabletem dotykowym, touchpadem wymaga się przede wszystkim sprawności manualnej, koncentracji uwagi oraz precyzji ruchu. Analiza zależności między ruchem myszką a rezultatem widzianym na ekranie komputera kształtuje zdolności percepcyjno-motoryczne. Rysowanie w programach graficznych na komputerze wymaga precyzji ruchu, tym samym jest trudniejsze niż rysowanie kredką czy ołówkiem na papierze. Programy multimedialne dostarczają źródeł wizualnych i dźwiękowych, dzięki którym kształtuje się sprawność analizatora wzrokowego i słuchowego, umożliwiając dziecku harmonijny rozwój. Dla przedszkolaka komputer jest atrakcyjnym i jedynym w swoim rodzaju narzędziem edukacyjnym. Stanowi motywację do współpracy i rozmów dzieci. Pamiętajmy, że komputer powinien być dodatkiem do aktywizujących metod nauczania.

Nową jakością wprowadzaną do przedszkola jest tablica interaktywna. Urządzenie jest rodzajem monitora czującego na dotyk, po którym piszemy specjalnym piórem, a zarazem jest dużą tablicą

---

²⁶ J. Kędzior, *Nowe media w przestrzeni edukacyjnej dzieci w wieku przedszkolnym – szanse i zagrożenia*, „Wychowanie w Rodzinie” 2019, t. XXI, nr 2, s. 278.

²⁷ M. Broda-Bajak, *Komputer w przedszkolu?*, „Bliżej Przedszkola” 2011, nr 1, s. 56.

współdziałającą z komputerem i projektorem multimedialnym. Tablica posiada wiele rozwiązań technologicznych, którymi pobudza dzieci do aktywności, wzmacniając efekty zajęć. Posiada funkcje, którymi nie dysponują inne urządzenia. Tablica służy dzieciom do malowania obrazów, odtwarzania filmów, rozwiązywania zagadek i rebusów, układania puzzli, poznawania instrumentów muzycznych oraz tworzenia melodii. To niektóre z wielu możliwości tablicy. Dzieci poznają wszystko to, czego nie mogą zobaczyć w rzeczywistości. Różnorodność programów multimedialnych wykorzystuje się na zajęciach obowiązkowych, podczas zabaw i ćwiczeń ruchowych, ale też do urozmaicenia zajęć poza realizacją podstawy programowej. Przedszkolaki „uczą się i rozwijają dzięki nowym technologiom, dostępowi do Internetu oraz pasji i umiejętnościom swoich nauczycieli”²⁸. Tablica interaktywna jest szansą, którą dzieci dostają już na początku swojej drogi edukacyjnej. Zabawy z wykorzystaniem tablicy interaktywnej są źródłem wiedzy oraz aktywnej rozrywki, którą dzieci uwielbiają. Kreatywny nauczyciel korzystając z tablicy interaktywnej stwarza warunki, które wprowadzają dzieci w rzeczywistość multimedialną. Tablica interaktywna staje się „bramą do skarbcza edukacyjnych możliwości”²⁹.

Nowoczesnym narzędziem dydaktycznym służącym nauce i zabawie przedszkolaków stały się iPady. Dziecko w bardzo krótkim czasie potrafi przyswoić mnóstwo informacji i umiejętności. Staramy się, aby dać im to, czego najbardziej potrzebują- „bodźców do harmonijnego rozwoju, motywacji do zainteresowania się światem wokół i radości z odkrywania nowych zjawisk”³⁰. Wykorzystanie iPadów w edukacji przedszkolnej ma inne zastosowanie niż w szkole.

Zdobywanie wiedzy ułatwiają:

- „filmy, piosenki, nagrania, które stymulują zarówno wzrok, jak i słuch dzieci,

---

²⁸ M. Mendięgrał, *Interaktywne tablice od przedszkola do...*, „Dyrektor Szkoły” 2009, nr 4, s. 23.

²⁹ Tamże, s. 24.

³⁰ Gumisiowe Przedszkole Językowe, *Nowoczesne narzędzia dydaktyczne*, [online], [w:] <https://www.gumisiowe-przedszkole.pl/przedszkole/nowoczesne-narzedzia-dydaktyczne/>, dostęp 25.05.2022.

- proste gry, zagadki i bajki pozwalają na włączenie do zabawy i nauki także zmysł dotyku,
- aplikacje zachęcające do wykonywania zadań wyrabiają w dziecku sprawność psychomotoryczną oraz precyzję, spostrzegawczość i koncentrację, (...)
- animacje wzbogacają świat dziecka o przestrzeń wirtualną – stymulują wyobraźnię i pamięć,
- wszystkie aplikacje wzbogacane są o walory edukacyjne, a wiedza podawana poprzez zabawę staje się dla dzieci ciekawą przygodą³¹.

Aplikacje dostosowywane są do wieku i możliwości dziecka, które stopniowo jest wdrażanie w świat nowoczesnych technologii. Przedszkolaki uzmysławiają sobie, iż komputer i inne urządzenia cyfrowe są źródłem cennych i ciekawych informacji, a nie tylko instrumentem ich zabawy. Efekty edukacji medialnej są zauważalne na kolejnych etapach edukacji.

Ogromne zainteresowanie wśród najmłodszych wzbudza wyjątkowa podłoga interaktywna zwana magicznym dywanem. Zabawa i nauka staje się zdumiewającym przeżyciem. Zabawy, gry i zadania z wykorzystaniem interaktywnej podłogi pobudzają zmysły dziecka oraz rozwijają motorykę dużą, koordynację wzrokowo-ruchową, spostrzegawczość oraz szybkość reakcji. Magiczny dywan tworzą specjalne czujniki ruchu, komputer oraz projektor, rzucający obraz na podłogę. Połączenie różnorodności środków przekazu jak: muzyka, animacja, obrazy wspomaga rozwój psychofizyczny dziecka. Interaktywny dywan jako pomoc dydaktyczna obsługiwana jest przez dzieci za pomocą ruchów nóg i rąk. Magiczny dywan sprawia, że nawet nieśmiałe dzieci angażują się w zabawę. Podłoga interaktywna urozmaica realizację programu wychowania przedszkolnego, rozbudowuje warsztat pracy nauczyciela oraz umożliwia obserwację i diagnozę dziecka z deficytami rozwojowymi i edukacyjnymi, zachęca je do różnych form aktywności.

Coraz popularniejszym narzędziem obecnym w naszych przedszkolach są roboty interaktywne. Sterowanie robotami pozwala dzieciom na rewelacyjną zabawę, ale też zachęca do nauki, pobudza ciekawość i wyobraźnię. Przedszkolak poprzez samodzielne

---

³¹ Tamże.

zaprogramowanie robota reagującego na jego dyspozycje odczuwa dumę i zadowolenie. Nauczyciele chętnie wykorzystują roboty podczas zajęć komputerowych, w których dostrzegają „szansę praktycznego rozwijania umiejętności programistycznych dzieci”³². Roboty doskonale sprawdzają się w nauce kierunków, kodowania oraz logicznego myślenia.

Naukę kodowania i programowania w przedszkolu możemy rozpocząć od zabaw bez używania komputera. Przedszkolaki uczą się zdobywać nowe kompetencje, wzbogacając słownictwo o nowe zwroty i pojęcia. To właściwie od kodowania dzieci w przedszkolu rozpoczynają swoją przygodę z programowaniem.

Zabawy z kodowaniem w przedszkolu „w łagodny i przyjazny sposób wprowadzają dzieci w świat, który uczy logicznego myślenia, obserwacji i dedukcji. Stopniowo oswajamy dzieci z nowymi pojęciami, które stają się dla nich bardziej zrozumiałe i pozytywnie kojarzone, bo programowanie może być świetną zabawą”³³. Ponadto nauka kodowania wyzwala pewność siebie i kreatywność.

Przestrzeń edukacyjna w przedszkolu i wykorzystywane w niej multimedia mają za zadanie poznanie i rozwijanie zainteresowań oraz umożliwiają nabywanie kompetencji informatycznych dzieci. Zajęcia multimedialne w przedszkolu bawia, uczą i ułatwiają funkcjonowanie w codziennym życiu.

Media w edukacji uczniów klas I-III szkoły podstawowej

Nie ulega wątpliwości, że „obecny obserwowany model szkoły znacznie różni się od tradycyjnego”³⁴. Wykorzystanie mediów

---

³² A. Iwanicka, *Świat pod palcami. Dzieci w świecie nowych mediów*, [w:] *Zanurzeni w mediach. Konspekty edukacji medialnej*, red. N. Walter, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006, s. 82.

³³ E. Wojtan, *Kodowanie w przedszkolu i w szkole – proste zabawy dla dzieci*, [online], [w:] <https://mojedziecikreatywnie.pl/2020/07/kodowanie-w-przedszkolu-i-szkole/>, dostęp 09.06.2022.

³⁴ K. Majewska, *Tablica interaktywna – nowoczesne narzędzie dydaktyczne czy jedynie modny gadżet?*, [w:] *Nowe media w edukacji*, Wydawnictwo Adam Marszałek, red. T. Lewowicki, B. Siemieniecki, Toruń 2012, s. 258.

uatrakcyjnia proces nauczania i uczenia się, jest też okazją do samodzielnego poszukiwania wiadomości przez uczniów, którzy coraz częściej sięgają po informacje pochodzące z mediów edukacyjnych. Dzisiaj kształcenie multimedialne jest atrybutem każdej szkoły, polegającym na „kompleksowym i funkcjonalnym wykorzystaniu w procesie kształcenia prostych i technicznych mediów dydaktycznych”³⁵. Dzięki temu podczas zajęć „pojawiają się nowe możliwości przekazywania, poszukiwania i selekcjonowania wiedzy, nowe sposoby motywowania oraz inspirowania uczniów do nauki”³⁶.

Najpopularniejszym narzędziem multimedialnym pomocnym w edukacji wczesnoszkolnej jest komputer, który jest „poza szkołą i telewizją, głównym źródłem wiedzy”³⁷. Funkcjonalność komputera w procesie kształcenia pomaga w realizacji szeregu zadań, do których należą: „budzenie zainteresowań poznawczych; rozwój zdolności twórczych, czy też takich przedsięwzięć jak: edycja prasy uczniowskiej; kopiowanie materiałów tekstowych i graficznych (za pomocą skanera); rejestracja i przetwarzanie zapisu dźwiękowego komponowanej przez uczniów muzyki; przygotowanie wystaw szkolnych; nawiązywanie kontaktów; bezpośrednia komunikacja między uczniami z odległych miejsc”³⁸.

Dzięki odpowiednio dobranym multimedialnym programom nauczania nauczyciel zwiększa efektywność przyswajania wiedzy oraz wszechstronnie aktywizuje uczących się. W trakcie zajęć z edukacji polonistycznej uczniowie rozwijają zdolności językowe, poszerzają zasób słownictwa, doskonalą umiejętności czytania i pisanania, uczą się lub utrwalają zasady ortografii, ćwiczą spostrzegawczość itp. Na zajęciach matematycznych komputer pomaga

---

³⁵ W. Strykowski, *Media wyznacznikiem zmian w edukacji*, „Neodidagmata”, 25–26/2003, s. 31.

³⁶ E. Nowicka, *Media dydaktyczne nową szansą w przezwyciężaniu specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu*, [w:] *Media wobec wielorakich potrzeb dziecka*, red. S. Juszczyk, I. Polewczyk, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 53.

³⁷ R. Gudzowski, *Wpływ komputerów na proces wychowania i kształcenia*, „Społeczeństwo i Edukacja” 2012, nr 1, s. 168.

³⁸ M. Tanaś, *Edukacyjne zastosowanie komputerów*, Wydawnictwo „Żak”, Warszawa 1997, s. 73.

w poznawaniu podstaw matematyki tj. uczeń uczy się sprawnie liczyć, zapamiętuje tabliczkę mnożenia, kształci umiejętność logicznego myślenia. Na plastyce komputer zastępuje kartkę papieru, kredki czy farby. Tworzenie rysunków na ekranie komputera motywuje, przełamuje lęk oraz obawę, a tym samym rozwija wyobraźnię oraz koordynację ruchowo- wzrokową, zaś na muzyce można samodzielnie zapisać melodię w postaci graficznej, zaprezentować na ekranie komputera wysokość dźwięków, wartości nut itp.³⁹.

W ostatnich latach coraz częściej mówi się o inicjatywie myślenia komputerowego, które staje się wyznacznikiem nowych granic w edukacji. Pojęcie to nie określa umiejętności korzystania z komputera, lecz „umysłową zdolność do konceptualizacji problemów w taki sposób, by maszyny mogły je rozwiązać. Coraz częściej uważa się, że umiejętności takie powinny być nabywane w pierwszych latach szkoły, obok nauki czytania, pisanie i liczenia”⁴⁰.

Edukacja informatyczna stymuluje twórczą aktywność uczniów. Świetną zabawę sprawia kodowanie, a najpopularniejszym narzędziem do nauki programowania jest Scratch. Programowanie to „umiejętność, która pozwala uczniom rozwijać myślenie kreatywne, wyciągać logiczne wnioski, doskonalić umiejętności analityczne, samodzielnie dochodzić do rozwiązań”⁴¹.

System programowania Scratch pozwala na tworzenie historii, wirtualnych wycieczek, animacji. Mają one kształt kolorowych puzzli, które „przeciągamy w określonym porządku, aby utworzyć kod przypisany obiektowi”⁴².

Niemal w każdej polskiej szkole na etapie edukacji wczesnoszkolnej w nauce programowania wykorzystywane są Ozoboty. Robot jest idealnym pomysłem w rozwijaniu logicznego myślenia. Posiada bardzo dużo możliwości, chociaż jest tak mały, że mieści się

---

³⁹ S. Juszczak, *Podstawy programowe edukacji medialnej i informatycznej w szkole podstawowej na poziomie elementarnym z komentarzem*, „Nauczyciel i Szkoła” 1998, nr 2, s. 76–77.

⁴⁰ Coder Kids, *Programowanie dla dzieci. Zaprogramuj gry wideo ze Scratchem*, Wydawnictwo Olesiejuk, Ożarów Mazowiecki 2017, s. 4.

⁴¹ A. Iwanicka, *Świat pod palcami...*, dz. cyt., s. 80.

⁴² Tamże, s. 82.

w dłoni ucznia. Wprowadza w świat technologii komputerowych i programowania. Praca z Ozobotem „pozwała na wszechstronny rozwój dziecka, rozwija kompetencje kluczowe, stawia na działania zespołowe i współpracę w grupie. Rozwija wyobraźnię i pamięć, doskonali grafomotorykę i sprawia, że nauka staje się wspaniałą przygodą i dobrą zabawą”⁴³. Uczniowie za pomocą kolorowych kodów znajdujących się na kartce papieru lub na tablecie programują zadania, które wykona Ozobot. Dzieci szybko zauważają efekty swojej pracy, sprawnie przyswajają wiedzę z zakresu programowania.

Dużą popularnością cieszą się programy multimedialne dla dzieci w młodszym wieku szkolnym. Powinny być opracowane poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym, ale także „nawiazywać do doświadczeń życiowych dziecka, (...), zawierać ciekawe i różnorodne ćwiczenia z elementami zabawy o różnym stopniu trudności”⁴⁴. Liczne programy i aplikacje są dostępne w Internecie.

Komputer z dostępem do Internetu w procesie edukacji dzieci ma szerokie zastosowanie, wspomaga rozwój percepcji wzrokowej, koncentracji uwagi i logicznego myślenia. Nauczyciel podczas zajęć może wykorzystać portale i platformy edukacyjne przeznaczone dla dzieci. Zawierają one różne informacje, a zarazem są pomocne w sprawdzeniu wiedzy ucznia. Ponadto zajęcia zintegrowane stają się interesujące i atrakcyjne, sprzyjają rozwojowi myślenia twórczego, nabywaniu umiejętności czytania, poznawania lub utrwalania zasad ortografii, działań na liczbach, słuchania czy rozumienia. Nauczyciele chętnie korzystają z: Eduelo, Khan Academy, Pisupisu.pl, Matematycznego Zoo czy Squla, gdzie znajdziemy m.in. quizy, prezentacje. Wszystkie wymienione portale są łatwe w obsłudze oraz dostosowane do możliwości i wieku dziecka. W atrakcyjnej formie pozwalają sprawdzić osiągnięcia uczących się. Dzięki kom-

---

⁴³ I. Janocha, *Wykorzystanie ozobotów w edukacji wczesnoszkolnej*, [online], [w:] <http://www.cen.edu.pl/Materialy-metodyczne,146/XII-2019-Wykorzystanie-ozobotow-w-edukacji-wczesnoszkolnej,900.html>, dostęp 09.06.2022.

⁴⁴ U. Ordon, E. Skoczylas-Krotla, *Możliwości wykorzystania komputera w edukacji wczesnoszkolnej – szanse i zagrożenia*, „Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie” 2002, nr 11, s. 105.

puterom z łączem do Internetu w bibliotekach szkolnych uczniowie mogą skorzystać ze stron z książkami. Szczególną popularnością cieszą się tzw. e-booki, czyli wirtualne książki o tematyce interesującej uczniów. Wśród nich mogą wyszukać lektury szkolne, komiksy czy bajki. Duże zainteresowanie wzbudzają książki do słuchania czyli audiobooki.

Internet jako jedno z rozwiązań technologicznych pozwala dziecku na rozwijanie zainteresowań, umiejętności i zdolności, pomaga w nauce. Będąc użytkownikiem Internetu, uczeń powinien posiadać wiedzę z edukacji medialnej.

Podobnie jak w przedszkolu tablica interaktywna uważana jest za wartościowe narzędzie multisensoryczne, ułatwiające proces kształcenia uczniów o różnych zdolnościach oraz stylach przyswajania wiedzy⁴⁵.

Nauczyciele bez obaw wykorzystują tablice multimedialne, uważając je za nieoceniony i pomocny środek dydaktyczny, który nie tylko zwiększa atrakcyjność zajęć dydaktycznych, ale też motywuje i angażuje uczniów do rozwijania i doskonalenia swoich umiejętności.

Współczesny nauczyciel dzięki nowym technologiom, pomocom i środkom dydaktycznym, a zwłaszcza programom edukacyjnym ma możliwość przeprowadzenia zajęć w sposób bardzo interesujący, oryginalny. „Interaktywna forma na zajęciach w edukacji wczesnoszkolnej będzie skutkować lepszymi wynikami w nauce na kolejnych etapach edukacyjnych”⁴⁶. Wprowadzając uczniów w cyfrowe życie, dostrzegamy, jak dużą rolę i potrzebę pełni edukacja medialna w dzisiejszym zmieniającym się cyfrowym świecie.

---

⁴⁵ K. Majewska, *Tablica interaktywna w procesie nauczania*, [online], [w:] https://www.researchgate.net/publication/261706941_Tablica_interaktywna_w_procesie_nauczania, dostęp 01.06.2022.

⁴⁶ K. Ciemcioch, *Tablica interaktywna – nowoczesny środek dydaktyczny – wsparciem w edukacji wczesnoszkolnej (i nie tylko)*, „Konspekty Pedagogiczne” 2016, nr 1, s. 208.

Rola i potrzeba stosowania mediów w edukacji

XXI wiek charakteryzuje się innowacyjnością związaną z wprowadzeniem technologii cyfrowych oraz wykorzystaniem nowych narzędzi dydaktycznych. W. Strykowski uważał, iż wartościowe jest łączenie nowoczesnych środków dydaktycznych z tradycyjnymi. Zastosowanie wielu środków dydaktycznych (mediów) w procesie kształcenia stało się istotą ukształtowania koncepcji dydaktycznej zwanej kształceniem multimedialnym⁴⁷. Nowoczesne środki dydaktyczne odgrywają istotną rolę w „rozwoju wyobraźni, myślenia, wpływają na lepsze i szybsze opanowanie wiadomości i umiejętności”⁴⁸ przez uczniów. W. Strykowski przedstawił dwa warunki kształcenia multimedialnego, aby mogło być w pełni wykorzystane w edukacji, a mianowicie:

- wyposażenie i urządzenie pomieszczeń dydaktycznych, zarówno tradycyjne, jak też nowe media z komputerem i dostępem do Internetu,
- poziom kompetencji medialno-technicznych nauczycieli⁴⁹.

Mass media w nowej informatycznej rzeczywistości możemy rozpatrywać jako przyjaciela w edukacji dzieci. Odgrywają ważną rolę w kształtowaniu człowieka w trzech sferach: intelektualnej, emocjonalnej i moralnej. Aby właściwie z nich korzystać istotna jest edukacja o mediach, przez media, dla mediów. Rolą dorosłych (rodziców, nauczycieli) jest wprowadzenie dzieci w kulturę medialną, w której media „pośrednicząc w poznaniu i komunikowaniu się ze światem, preferują własny język, tworząc specyficzne środowisko wyzwalające swoisty styl i tryb życia”⁵⁰. Należy zauważyć, że młody człowiek częściej obcuje z mediami w środowisku pozaszkol-

---

⁴⁷ W. Strykowski, *Audiowizualne materiały dydaktyczne. Podstawy kształcenia multimedialnego*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1984, s. 9.

⁴⁸ F. Bereźnicki, *Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli*, Wydawnictwo „Impuls”, Kraków 2018, s. 195.

⁴⁹ W. Strykowski, *Rola mediów i edukacji medialnej we współczesnym społeczeństwie*, „Chowanna” 2003, nr 1, s. 117–118.

⁵⁰ E. Tabora-Marcjan, *Media w kształceniu*, „Państwo i Społeczeństwo” 2002, nr 2, s. 253.

nym niż na zajęciach w szkole i taka edukacja jest niezbędna do racjonalnego korzystania z nowoczesnych technologii.

Media odegrały niezmiernie ważną rolę w nauczaniu zdalnym podczas pandemii COVID-19, która w pewnym sensie wymusiła konieczność podążania za nowoczesnymi rozwiązaniami technologicznymi, zwłaszcza w zakresie stosowania mediów. Sytuacja, w której znaleźliśmy się, postawiła nie tylko uczniów, ale nauczycieli i rodziców przed nieznanymi dotąd trudnościami. E-learning spowodował, iż środki, do których podchodziliśmy z nieufnością stały się fundamentem w procesie edukacji. J. Szymaniak zauważa, iż „to właśnie pedagogika musi pośredniczyć między wymaganiami techniczno-kulturowymi i społecznymi, a problemami rozwojowymi młodych ludzi”⁵¹.

Nie należy mieć wątpliwości, że to szkoła (również przedszkole) powinna być podstawowym źródłem informacji o mediach i ich rozsądnym wykorzystaniu w codziennym życiu. Zdaniem J. Juszczyk-Rygałło edukacja ku mediom powinna obejmować następujące zagadnienia:

- „edukacyjne i socjalizacyjne funkcje mediów,
- funkcje mediów w kształtowaniu tożsamości,
- posługiwanie się mediami w procesach socjalizacyjnych,
- umiejętności świadomego wyboru produktów medialnych,
- projektowanie działań psychologicznych w optymalizacji rozwoju jednostki,
- zastosowanie mediów w diagnostyce i terapiach psychopedagogicznych,
- kształtowanie strategii rozumienia, odbioru i dekodowania przekazów medialnych,
- modelowanie zachowań pożądaných społecznie w kontaktach z mediami”⁵².

Wszystkie przedstawione kwestie powinny być dostosowane do wieku uczących się.

⁵¹ J. Szymaniak, *Dokąd zaprowadzi nas technologiczna rewolucja?*, „Refleksje” 2021, nr 4, s. 34.

⁵² J. Juszczyk-Rygałło, *O potrzebie rewitalizacji edukacji medialnej*, „Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie” 2016, nr 2, s. 140.

Istotna jest również potrzeba edukowania rodziców oraz nauczycieli w zakresie edukacji medialnej. Rodzina, przedszkole, szkoła mają na celu uświadamiać dzieci, jak w umiejętny i świadomy sposób korzystać z mediów elektronicznych. We współczesnych placówkach oświatowych zajęcia dydaktyczne z nowoczesnymi mediami mogą „okazać się wielkimi sprzymierzeńcami nauczycieli i wspaniałą „nauko- zabawą” dla uczniów”⁵³.

Dzieci są aktywnymi odbiorcami mediów. Kontakt z mediami stał się ważnym elementem w procesie kształcenia i wychowania na wszystkich etapach kształcenia, dlatego edukacją medialną można objąć już przedszkolaków, a z pewnością uczniów klas początkowych. My dorośli, powinniśmy towarzyszyć dzieciom w przestrzeni medialnej, dając wskazówki, aby korzystały z technologii w sposób selektywny i rozważny.

Bibliografia

- Bereźnicki F., *Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli*, Wydawnictwo „Impuls”, Kraków 2018.
- Broda-Bajak M., *Komputer w przedszkolu?*, „Bliżej Przedszkola” 2011, nr 1.
- Burak E., *Przykłady rozwijania samodzielności przedszkolaków w opinii studentów Pedagogiki wczesnoszkolnej i przedszkolnej*, maszynopis pracy magisterskiej napisanej pod kierunkiem dr A. Jacewicz, Białystok 2023.
- Brzyszc E., *Potrzeba edukacji medialnej dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym – ujęcie teoretyczne i praktyczne kształtowania kompetencji medialnych*, „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna” 2018, nr 1.
- Ciemcioch K., *Tablica interaktywna – nowoczesny środek dydaktyczny- wsparciem w edukacji wczesnoszkolnej (i nie tylko)*, „Konspekty Pedagogiczne” 2016, nr 1.
- Coder Kids, *Programowanie dla dzieci. Zaprogramuj gry wideo ze Scratchem*, Wydawnictwo Olesiejuk, Ożarów Mazowiecki 2017.

---

⁵³ B. Popiel, *Wykorzystanie nowych mediów w szkolnej edukacji medialnej (Rekonesans)*, „Edukacja Humanistyczna” 2014, nr 2, s. 60.

- Drzewiecki P., *Media Aktywni. Dlaczego i jak uczyć edukacji medialnej, Program nauczania edukacji medialnej dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z opracowaniem metodycznym*, UKSW, Otwock-Warszawa 2010.
- Gudzowski R., *Wpływ komputerów na proces wychowania i kształcenia*, „Społeczeństwo i Edukacja” 2012, nr 1.
- Gumisiowe Przedszkole Językowe, *Nowoczesne narzędzia dydaktyczne*, [online], [w:] <https://www.gumisiowe-przedszkole.pl/przedszkole/nowoczesne-narzedzia-dydaktyczne/>, dostęp 25.05.2022.
- Huk T., *Media w wychowaniu, dydaktyce oraz zarządzaniu informacją edukacyjną szkoły*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011.
- Iwanicka A., *Świat pod palcami. Dzieci w świecie nowych mediów*, [w:] *Zanurzeni w mediach. Koncepcje edukacji medialnej*, red. N. Walter, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006.
- Janocha I., *Wykorzystanie ozobotów w edukacji wczesnoszkolnej*, [online], [w:] <http://www.cen.edu.pl/Materialy-metodyczne,146/XII-2019-Wykorzystanie-ozobotow-w-edukacji-wczesnoszkolnej,900.html>, dostęp 09.06.2022.
- Jędrzejczyk I., *Telewizja a zabawy dowolne dzieci*, „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna” 2014, nr 1.
- Juszczak-Rygałło J., *O potrzebie rewitalizacji edukacji medialnej*, „Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie” 2016, nr 2.
- Juszczak-Rygałło J., *Wczesnoszkolna edukacja medialna jako wprowadzenie do edukacji całościowej*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika” 2015, t. XXIV.
- Juszczak S., *Podstawy programowe edukacji medialnej i informatycznej w szkole podstawowej na poziomie elementarnym z komentarzem*, „Nauczyciel i Szkoła” 1998, nr 2.
- Kędzior J., *Nowe media w przestrzeni edukacyjnej dzieci w wieku przedszkolnym – szanse i zagrożenia*, „Wychowanie w Rodzinie” 2019, t. XXI, nr 2.
- Magdalena, *Multimedialny świat przedszkolaka*, [online], [w:] <https://przedszkolankowo.pl/2016/11/20/multimedialny-swiat-przedszkolaka/>, dostęp 19.05.2022.
- Majewska K., *Tablica interaktywna – nowoczesne narzędzie dydaktyczne czy jedynie modny gadżet?*, [w:] *Nowe media w edukacji*, red. T. Lewowicki, B. Siemieniecki, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012.

- Majewska K., *Tablica interaktywna w procesie nauczania*, [online], [w:] https://www.researchgate.net/publication/261706941_Tablica_interaktywna_w_procesie_nauczania, dostęp 01.06.2022.
- Mendygrał M., *Interaktywne tablice od przedszkola do...*, „Dyrektor Szkoły” 2009, nr 4.
- Micorek I., *Nowoczesne technologie w przedszkolu*, „Monitor Dyrektora Przedszkola” 2016, nr 73, [online], [w:] <https://monitorprzedszkola.pl/artukul/nowoczesne-technologie-w-przedszkolu>, dostęp 19.05.2022.
- Muchacka B., *Zabawa w poznawczym rozwoju dziecka*, „Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna” 2014, nr 1.
- Musioł M., *Wspomaganie procesów dydaktycznego, wychowawczego i opiekuńczego w pracy z dzieckiem w wieku wczesnoszkolnym*, [w:] *Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna w sytuacji zmiany społecznej, kulturowej i oświatowej. Studia – rozprawy – praktyka*, red. S. Juszczak, M. Kisiel, A. Budniak, Katedra Pedagogiki Wczesnoszkolnej i Pedagogiki Mediów, Katowice 2011.
- Nowicka E., *Media dydaktyczne nową szansą w przewyżczeniu specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu*, [w:] *Media wobec wielorakich potrzeb dziecka*, red. S. Juszczak, I. Polewczyk, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.
- Nowicka E., *Rola rodziców i nauczycieli w edukacji medialnej, Dyskursy Młodych Andragogów*, Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2015.
- Nowicka E., Walas B., *Edukacja medialna w wieku przedszkolnym*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2018, nr 4.
- Ogonowska A., *Współczesna edukacja medialna: teoria i rzeczywistość*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2013.
- Ordon U., Skoczylas-Krotla E., *Możliwości wykorzystania komputera w edukacji wczesnoszkolnej – szanse i zagrożenia*, „Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie” 2002, nr 11.
- Popiel B., *Wykorzystanie nowych mediów w szkolnej edukacji medialnej (Rekonesans)*, „Edukacja Humanistyczna” 2014, nr 2.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej*, DZ. U. z 2017, Poz. 356.

- Rutkiewicz A., *Wzrost znaczenia technologii cyfrowych na wczesnych etapach kształcenia*, „Refleksje” 2018, nr 4.
- Samborska I., *Przemiana dzieciństwa jako wyznacznik przemian edukacyjnych*, [w:] *Edukacja małego dziecka. Nowe konteksty, poglądy i doświadczenia*, t. 3, red. E. Ogrodzka-Mazur, U. Szuścik, S. Czudek-Ślęczka, A. Wąsiński, Wydział Nauk Humanistycznych i Studiów Międzynarodowych Wyższej Szkoły Administracji – Impuls, Bielsko-Biała–Kraków 2010.
- Strykowski W., *Audiowizualne materiały dydaktyczne. Podstawy kształcenia multimedialnego*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1984.
- Strykowski W., *Media wyznacznikiem zmian w edukacji*, „Neodidagmata” 2003, nr 25–26.
- Strykowski W., *Rola mediów i edukacji medialnej we współczesnym społeczeństwie*, „Chowanna” 2003, nr 1.
- Sugier-Szerega A., *Kształtowanie kompetencji medialnych u dzieci w wieku przedszkolnym – szanse, trudności, ograniczenia*, [w:] *Edukacja medialna w dobie współczesnych zmian kulturowych, społecznych i technologicznych*, red. A. Ogonowska, G. Ptaszek, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2015.
- Szymaniak J., *Dokąd zaprowadzi nas technologiczna rewolucja?*, „Refleksje” 2021, nr 4.
- Tabora-Marcjan E., *Media w kształceniu*, „Państwo i Społeczeństwo” 2002, nr 2.
- Tanaś M., *Edukacyjne zastosowanie komputerów*, Wydawnictwo „Żak”, Warszawa 1997.
- Tuszyńska-Bogucka W., *Media – przyjaciel czy wróg dziecka? Program informacyjno-edukacyjny*, Wydawnictwo eMPi2, Poznań 2006.
- Walter N., *Komputer w edukacji przedszkolnej*, [w:] *Media, edukacja, kultura: W stronę edukacji medialnej*, red. W. Skrzydlewski, S. Dylak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Poznań 2012.
- Wojtan E., *Kodowanie w przedszkolu i w szkole – proste zabawy dla dzieci*, [online], [w:] <https://mojedziecikreatywnie.pl/2020/07/kodowanie-w-przedszkolu-i-szkole/>, dostęp 09.06.2022.